

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Н.І. Кришеник, аспірант

Львівський національний аграрний університет, м.Дубляни

Всебічний аналіз стану соціально-економічного розвитку сільських територій показав, що незважаючи на окремі позитивні зміни, досягнуті в результаті реформування аграрного сектору економіки, відбувається занепад та руйнація українського села. Стан сільського ринку праці характеризується загостренням проблем зайнятості та безробіття, низьким професійно-кваліфікаційним рівнем незайнятих осіб, відсутністю нових робочих місць для селян. Ці та інші факти становлять загрозу продовольчій безпеці країни, демографічному відтворенню селянства, створюють соціальну напругу на селі [2].

Сьогодні українське село перебуває у стані трансформації, яка зумовлена розвитком нових технологій в сільськогосподарському виробництві та структурними змінами в економіці України. На даний момент, одними з найбільш гострих проблем українського села є працевлаштування сільських мешканців, стимулювання розвитку малого бізнесу в сільській місцевості та підвищення якості життя сільських жителів. Окрім того, українське село протягом останнього десятиріччя потерпає від нерозвиненої інфраструктури. Так, у багатьох українських селах відсутні або недостатньо функціонують дитячі садочки, середні школи та клуби або інші осередки культури. Далеко не в усіх населених пунктах є свої лікарні та служби швидкої допомоги. Більше того, більшість українських сіл не мають централізованих систем водопостачання та водовідведення, системи газопостачання [1]. В сільській місцевості крім зниження рівня життя, значно знизилася і доходи населення, (в сільському господарстві оплата праці є найнижчою серед галузей економіки) зросла чисельність осіб, що живуть за межею бідності, поглиблюється розрив між багатими і бідними, зникає, так остаточно і не сформувавшись так званий «середній клас», який би мав слугувати основою розвитку цивілізованого суспільства [2].

Для вирішення цих та низки інших проблем українського села Україні потрібна реалістична стратегія розвитку сільських територій, яка базуватиметься на сучасних підходах і принципах, та орієнтуватиметься на розвиток сільських територій і задоволення потреб селян.

Держава постійно приділяє увагу питанням розвитку села. Проте, аналіз стану розвитку сільських територій вказує на відсутність системних заходів і практичних дій, підпорядкованих поточним і стратегічним інтересам та проблемам конкретного сільського населеного пункту, виробничо-господарської структури, кожного мешканця села [2]. Сьогодні, не лише виробництво сільськогосподарської продукції повинно бути фундаментом розвитку сільських територій, а й піклування, в першу чергу, про селянина, його потреби, бажання, створення умов для нормальної життєдіяльності сільського населення.

Стратегія розвитку сільських територій України повинна поєднувати існуючий український досвід та досвід країн, що є членами Європейського Союзу. Загалом проблеми розвитку сільських територій ЄС є подібними до вітчизняних і потребують значної уваги. За даними Європейської комісії, понад 91 % площі ЄС належить до сільських територій, на яких проживає 51 % населення цього об'єднання країн. Це зумовлює необхідність активного регулювання та підтримки розвитку сільських територій з метою зрівноваженого та сталого розвитку національної економіки, хоча це завдання є достатньо складним навіть для найрозвиненіших країн ЄС, таких як Німеччина, Франція, Італія чи Великобританія [3].

Динамічні зміни у світовому господарстві постійно створюють нові вимоги, які потрібно враховувати для того, аби сільські території поступово не перетворювалися в депресивні райони внаслідок посилення міграції населення, забруднення навколишнього середовища, відсутності необхідної інфраструктури чи економічної недоцільності здійснення сільськогосподарської діяльності мешканцями сільських територій [3]. Тому основними напрямками аграрної політики Європейського Союзу є: підвищення конкурентоспроможності сільського господарства, охорона навколишнього середовища, благоустрій сільських територій та підвищення рівня життя селян, розвиток альтернативних видів діяльності на сільських територіях.

В сучасних умовах розвитку, існує нагальна потреба в розробці не лише стратегії та програм розвитку сільських територій, але й в розробці та впровадженні дієвих механізмів та інструментів їх реалізації [1].

Важливою складовою розвитку сільських територій є підтримка виробництва екологічної сільськогосподарської продукції. Екологічне сільське господарство набуває все більшого розвитку внаслідок збільшення попиту та сприятливого впливу на навколишнє середовище. Загалом у Європейському Союзі на даний час 4,16% сільськогосподарських угідь зайняті виробництвом екологічної продукції, водночас між різними країнами все ще присутні значні відмінності. Найбільшими площами, на яких здійснюється виробництво екологічної продукції, характеризується

Австрія, де вони складають 13,4% від загальних площ, а найнижчими в Ірландії (0,95%), Румунії (0,77%) та Мальті (0,2%). У Польщі розвиток виробництва екологічної сільськогосподарської продукції все ще не набрав загальноєвропейських темпів, а частка земель, задіяних у її виробництві становить 1,94%. [4]

Відповідно, першочерговими заходами, покликаними забезпечити сталий розвиток сільських територій, повинні бути [3]:

- розмежування заходів підтримки сільського господарства і сільських територій;
- підтримка сільських територій з низьким рівнем розвитку сільського господарства та несприятливими кліматичними умовами;
- спрямування державної підтримки сільських територій на підвищення рівня її облаштування як сфери життя, діяльності та побуту селян;
- розвиток альтернативних видів економічної діяльності на сільських територіях;
- врегулювання питань належного використання та охорони природних ресурсів сільських територій;
- мотивація розвитку сільського господарства та аграрного ринку шляхом стимулювання підвищення купівельної спроможності населення через зростання заробітної плати і пенсій громадян, заміни усіх пілг грошовими адресними субсидіями;
- формування ефективної та прозорої системи державної підтримки сільського господарства, що проявлялася б не лише у послабленому оподаткуванні суб'єктів цієї діяльності, але й у реальних дотаціях, субсидуванні чи відшкодуванні витрат на страхування сільськогосподарської діяльності тощо;
- гарантування рівних умов підтримки всіх сільськогосподарських виробників незалежно від їхніх видів, типів, розмірів, форм власності та господарювання. На сьогодні таку підтримку мають переважно сільськогосподарські підприємства, а фермерські та особисті селянські господарства такої підтримки практично не мають. При цьому 50 % продукції рослинництва і 60 % продукції тваринництва в Україні виробляється саме в таких господарствах, які перебувають у власності населення;
- наближення системи підтримки сільського господарства до вимог СОТ і стандартів Європейського Союзу;
- усунення диспаритету цін на продукцію промисловості, що споживається у сільському господарстві, та цін на сільськогосподарську продукцію;
- затвердження мінімальних гарантованих цін на основні види сільськогосподарської продукції, відповідно до нормативних витрат, які повинні враховувати продуктивність землі та сільськогосподарських тварин, норми дохідності на задіяні у виробництві ресурси, зокрема на землю;
- здійснення системного прогнозування кон'юнктури світового аграрного ринку на середньо- і довготермінову перспективу;
- формування балансу сільськогосподарських продуктів у державі та її регіонах, визначення рівня самозабезпечення й обсягів необхідних імпорتنих закупівель тощо;
- створення системи стимулів для формування експорту сільськогосподарської продукції завдяки товарам з високим ступенем оброблення;
- створення сприятливих та стабільних умов для вкладення інвестицій у сільське господарство країни на взаємовигідних засадах для держави-інвестора-орендодавця;
- врегулювання державою питання адекватного розподілу прибутку між галузями сільського господарства, за якого основними отримувачами прибутків стали б виробники, зокрема сільськогосподарської продукції, які спрямовували б зароблені кошти на розширене відтворення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Компонент «Розвиток сільських територій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.swar-rural.org.ua/ua/rural_development/
2. Проблеми розвитку сільських територій та зайнятості мешканців села / [Електронний ресурс] Решитько Т. В. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/npkntu_e/2009_15/stat_09/19.pdf
3. Сучасні тенденції розвитку сільських територій України та економічно розвинутих країн: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / Притула Х. М., Крупін В.Є. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/20_11/335_Pry.pdf
4. Сучасні тенденції розвитку сільських територій: досвід Європейського союзу [Електронний ресурс] / Крупін В.Є. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/20101224/2_krupin.htm